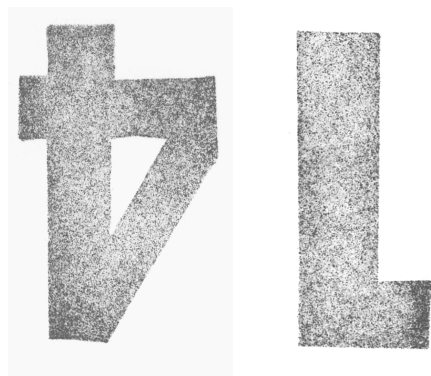

«En transició» En paral·lel a VARIACIONES DEL REAL

* XCENTRI C

En paral·lel a “En transició”

En el seu únic i gairebé “invisible” film, Rodríguez Sanz i Coronado van filmar l'espai aspre, dur i horrorós d'un hospital psiquiàtric de l'Espanya dels primers anys de la Transició, en la seva banalitat i activitats (teatre, ball, petits treballs), les paraules i els cossos dels malalts. Un document memorable sobre l'opressió familiar i els malsons generats per una societat i la seva història.

Prólogo, Gerardo Malla, Espanya, 1969, 25 min, vídeo.
Animación en la sala de espera, Carlos Rodríguez Sanz i Manuel Coronado, Espanya, 1981, 80 min, vídeo.

Només a uns principiants inconscients se'ls podia ocórrer la idea de filmar sense embuts - caldria esbrinar com ho van aconseguir - la realitat desoladora d'un hospital psiquiàtric en l'Espanya immediatament posterior al final de la dictadura. Va ser la primera i única pel·lícula dels seus dos correalitzadors: el segon que signa era un crític de cinema i de teatre bastant conegut, ja mort; l'altre, per a mi, tan desconegut avui com llavors. Els va sortir una pel·lícula gens convencional. Nua, seca, dura i desagradable com molt poques rodades a Espanya, abans per descomptat, però també després. Sense convencionalismes, sense actors, tot i que sí amb personatges. No es considera boig

al que es veu habitat per altre ésser? No actua d'una manera disconforme amb el que es considera estadísticament normal, sense complir les normes establertes d'educació, urbanitat i hipocresia? No conta històries que ningú creu, a les quals es busquen explicacions simbòliques, metafòriques, traumàtiques?

Com no sabien fer cinema, més que de veure'l, i els faltaven fins i tot els rudiments de la tècnica, i més encara els hàbits adquirits i el sentit de la rutina que de vegades passa “per ofici”, es van apanyar com van poder, amb poc temps i pocs mitjans materials, aprofitant el desconcert i la inaudita llibertat que s'acabava de recuperar en aquells anys de la transició. No feia falta més per a capturar sense maquillatges una realitat feridora. Mai es passa per televisió, no s'ha editat mai en vídeo (ni, per descomptat, en DVD), els joves no l'han vist, i alguns dels quals la van veure han preferit oblidar aquesta visió de malson que va saber no ser cruel, ni escandalosa, ni retòrica, ni compassiva, ni periodística - és just el contrari que un reportatge, un veritable document -, ni melodramàtica, ni pamfletària.

Prólogo, Gerardo Malla

No és una pel·lícula preconcebuda, ideològicament inspirada pel corrent, llavors en voga, de l'antipsiquiatria. En això, i per això, supera no només qualsevol cosa mostrada pels americans novaiorquesos, sinó també els manifestos una mica retòrics de Bellocchio i els seus amics Sillvano Agosti, Sandro Petraglia & Stéfano Rulli! (Matti da slegare), de Ken Loach (Family Life), fins i tot de Raymond Depardon & Sophie Ristelhueber (San Clemente). Van anar a veure i allò que es van trobar ho van reflectir amb lleialtat cap als retratats, tal qual, sense afegir gran cosa del seu compte. No feia falta. I ells no sabien quina podia ser la solució. La única cosa clara és que el que van trobar els va produir horror, el mateix horror nu que va provocar la pel·lícula en els seus contactes espectador, que no hem pogut oblidar-la. Miguel Martias, "Catalèg de Cinéma du réel", Centre Pompidou, 2005.

Prologo, Gerardo Malla

Les diferents imatges capturades des d'aquest mateix enquadrament permeten compondre un quadre fantasmagòric en el qual els pacients, absents, apareixen i desapareixen de camp per art de màgia al llarg d'uns passatges dubitatius. L'efecte dels encadenats realitzats al laboratori anuncia un distanciament respecte a l'objecte representat que al llarg del film serà mostrat mitjançant enginyosos recursos que, sense caure en un buit formalisme, denoten una postura reservada que evita la intrusió.

L'ús de moltes de les declaracions dels interns en voice over –juntament amb imatges d'altres pacients, completament absents en ells mateixos–, ajuden a crear un tempo filmic concret que se sustenta en els sigil·losos seguiments dels interns en els seus passatges, en les introduccions musicals de piano i en les sèries de plans que funcionen com intervals (els conjunts d'imatges de les mans i els rostres que donen unitat als quefers i les expressions dels pacients). "Aquí tampoco estem mal, ¿no le parece a usted? Hay mucha limpieza, unos médicos bastante buenos, tenemos libertad... se come bastante bien. No estamos tan mal", diu una de les veus sense identificar, mentre s'observen persones aïllades en uns interiors desoladors. Alguns entrevistats i monòlegs tan delirants com el següent s'inclouen sense incloure el seu emissor, deixant un suggeridor marge per a l'elucubració: "A la Luna sí que he subido una vez, ¿entiendes? Ahí se disfruta de gloria eterna. En la Luna hay agua, hay montes, casitas, autos, ahí hay de todo. ¡Gloria eterna la de la Luna! ¿Entiendes? La gente está en la parte de abajo y como van los astros, absorben el personal, ¿entiendes? Y luego, después, el que llega a la cúspide de la Luna pues ya disfruta de gloria! Hacen polvorones todos los días".

Carlos Rodríguez Sanz i Manuel Coronado van realitzar entre els anys 1978 i 1981 una pel·lícula que retrata la vida diària dels pacients d'un centre psiquiàtric de Leganes, atenen els resultats d'altres propostes foranes, amb un punt de vista particular. Basculant entre l'acostament i el distanciament –gràcies a un ús precís dels recursos estilístics i un interès a donar veu i acompanyar als protagonistes–, els dos directors van conformar un llargmetratge documental amb una abstracció més pronunciada del que al principi pot semblar. Un travelling inicial que s'introdueix en l'hospital des del pati exterior; indica, càmera en mà, el grau de curiositat per definir mitjançant les imatges un espai vital determinat pels qui ho habiten. El pla editat a continuació està pres en un dels passadissos interiors de l'edifici, des d'un punt de vista relativament baix.

Animación en la sala de espera, Carlos Rodríguez Sanz y Manuel Coronado

Les poques declaracions que es recullen al llarg de l'hora i disset minuts que dura la pel·lícula estan construïdes com intervencions aïllades que ni dialoguen entre si, ni creen continuïtat amb les següents, sinó més aviat s'estructuren com compartiments estancs que es relacionen perfectament amb la desídia, l'apatia, la quietud, la contemplació i l'espera, manifestada en cadascun dels pacients. L'acció resulta pràcticament inexistent. La sensació d'incapacitat comunicativa entre l'equip de realització i les persones filmades fa que el film avanci com una espera continua per veure animat el panorama. Aquesta voluntat per tancar amb la falta de moviment, que ja s'indica en el títol de la pel·lícula, inclou un oximoron ja que aquesta animació, aquest interès per provocar la mobilitat, xoca una vegada i una altra amb l'espera, la pausa i el temps mort. [...]

Albert Alcoz, "Blogs and Docs", Desembre de 2007.

Programadors: Núria Esquerra i Gonzalo de Lucas

Animación en la sala de espera, Carlos Rodríguez Sanz y Manuel Coronado